

Nr 192.

Av herr **Lindhagen**, om revision av gällande vattenlag till skydd för jordbruket, den stora allmänheten och den kommande släkten.

Vid sekelskiftet började vattenkraftens utnyttjande bli en särdeles aktuell politisk fråga. Andra kammaren framtvingade mot regeringens och första kammarens uppfattning, att rätt till kraftledning från vattenfall över annans mark beviljades endast mot vissa koncessionsvillkor.

Om rätten att överbygga kungsådra uppstod långvariga strider.

Slutligen längre fram kommo avgörandena om en ny vattenlag. Förslagen medgävo industrien en viss expropriationsrätt till uppdämningar, som hotade jordbruket, och de koncessionsvillkor, som i utländsk lagstiftning uppställdes i den stora allmänhetens intresse, saknades väsentligen. Efter många förpostfäktningar under det långsamma förberedande arbetet nalkades till sist de slutliga avgörandena.

Framställningar gjordes då också i riksdagen om revidering av förslagen i syfte att såsom skett i de nyaste norska vattenrättslagarna vinna ett följdriktigare utformande av bestämmelserna efter koncessionssystemet. Omfattande framlades dessa erinringar i motionerna i andra kammaren nr 137 för 1915 och nr 369 för 1918 jämte bilagor. I sistnämnda motion sammanfattades erinringarna i framställda yrkanden om ändringar eller tillägg uti det då framlagda lagförslaget i följande syfte:

»*beträffande industriens expropriationsrätt:*

1) att den döda, för det levande livet äventyrliga regeln, att ett matematiskt förhållande mellan nytta och skada skall bli avgörande för ett byggnadsföretags tillkomst, övergives;

2) att i allt fall i skada genom uppdämning enligt 2 kap. 3 § första stycket indirekt skada medräknas samt även ideell uppoffring ingår i bedömandet;

3) att tredje stycket, såsom utgörande ett återtagande av förbehållen i första och andra styckena, alldeles utgår;

4) att skada å ej odlad odlingsbar jord, torr eller icke torrlagd, tages i beräkning efter dess värde såsom odlad, tre gånger, och skada å annan icke torrlagd jord två gånger. (2 kap. 3 och 4 §§);

beträffande kungsådra (1 kap. 5 och 6 §§):

5) att genom lag också bestämmes, var gammal kungsådra skall anses gå fram samt att denna kungsådra fortfarande skall framgå i djupaste vatten

och beräknas till en tredjedel av vattendragets bredd vid vanligast förekommande lågvatten';

beträffande initiativrätt för utbyggande av vattenfall;

6) att staten samt, efter regeringens medgivande, även kommun må under vissa förutsättningar berättigas utbygga omonterat vattenfall, även då befogenhet därtill ej kan grundas på strandäganderätt;

beträffande koncessionstidens begränsning (koncession på viss tid, nyprövning, lösnings- och hemfallsrätt);

7) att i förslaget inflyter åtminstone för större företag bestämmelser om koncession för viss tid, ävensom lösningsrätt med tidsperioder av högst 40 år första gången och högst 10 år därefter samt hemfallsrätt till staten efter högst 50 år;

beträffande koncessionsavgifter:

8) att bestämmelser tillkomma därom, att avgifter till det allmänna erläggas för vattenanläggningar, så att dessa avgifter utgå både för vattenkraftsanläggningar och vattenregleringar, samt att de erläggas både till staten och vederbörande kommun ävensom att avgifterna bestämmas till skäligt belopp, som regleras efter korta terminer, exempelvis tioåriga, eller ock årligen efter markegång med hänsyn till penningvärdets fall och vattenkraftens stigande värde (rörliga avgifter);

beträffande fisket:

9) att riksdagen gör framställning till regeringen om närmare undersökning, i vad mån och på vad sätt fisket skadas genom vattenanläggningar, och om förslag till åtgärder, som därav föranledas;

10) att i fråga om avgiften för fiskets befrämjande densamma bestämmas så att den regleras efter korta terminer eller ock årligen efter markegång med hänsyn till penningvärdets sjunkande och vattenkraftens stigande värde (rörliga avgifter);

beträffande några andra koncessionsvillkor:

11) att redan i koncessionen inrymmes förbehåll för regeringen att fastställa taxor för energileverans;

12) att, förutom bygdekraft, även staten förbehålles för sina ändamål en del av kraften; ävensom att stadgandena om bygdekraft i övrigt revideras i anslutning till norska lagens bestämmelser;

13) att vattenkraftsägarna tillförbindas tillgodose i vissa avseenden den anställda personalens behov av bostäder m. m.; samt

14) att vattenkraftsägaren åtager sig vissa förpliktelser beträffande vägar m. m.;

beträffande koncessionsförfarandet:

15) att bestämmandet av de sociala och tekniska villkoren överlämnas åt den lagstiftande makten och civilrättsliga saker åt domstol;

16) att vattenrättsdomstolen, om dess inrättande godkännes, förvandlas till en beredande myndighet för avgivande av förslag samt erhåller en sammansättning, representerande de sociala kraven, den tekniska insikten, den juridiska erfarenheten samt allmänhetens opinion på orten.»

Dessa ändringsförslag blevo endast oväsentligt beaktade i lagen. De hava i alla fall lika stor aktualitet nu och svårigheterna att få ändringar till stånd i praktiken ökas med uppskoven.

Såsom ett första uppslag till en framryckning igen i den nya epok, som nu står för dörren, hemställes,

att riksdagen — till skydd för jordbruket, den stora allmänheten och kommande släkten — ville hos Kungl. Maj:t begära revision av av gällande vattenlag väsentligen i de ovan omnämnda vid riksdagarna 1915 och 1918 framförda syften.

Stockholm den 21 januari 1929.

Carl Lindhagen.
